

ПРИМЉЕНО: 12.09.2016

cepris

Служба	Служба	Број	Прилог	Вредн.
129	01			

Centar za pravosudna istraživanja - CEPRIIS - Beograd, Resavska 38 - info@cepris.org • Judicial Research Center - JUREC - Belgrade, 38 Resavska street - info@cepris.org

Високом савету судства

БЕОГРАД, Немањина 22-26

Писарница: БЕОГРАД, Ресавска 42

Поднесак Центра за правосудна истраживања

поводом седнице Високог савета судства заказане за 13. септембар 2016.

Високи савет судства (ВСС) је за 13. септембар заказао седницу, на чијем дневном реду се налазе и следеће две тачке: 4. „доношење одлуке о захтеву Александра Степановића, председника Вишег суда у Београду од 17. јуна 2016. године ради давања мишљења о спојивости вршења судијске функције са чланством у невладиној организацији ЦЕПРИС“; и 5. „доношење одлуке о притужби Александра Трешњева, судије Вишег суда у Београду, од 1. јула 2016. године, поднете у смислу члана 29. Закона о судијама“. У погледу ове две тачке дневног реда, Центар за правосудна истраживања (ЦЕПРИС) стоји на становишту да:

1. Председник Вишег суда није био надлежан да упути поменути захтев, а ВСС није надлежан за апстрактну контролу (не)спојивости одређених служби, послова и поступака са судијском функцијом;
2. ВСС треба да усвоји притужбу судије Трешњева.

Ad. 1.

У члану 52. став 1. и 2. Закона о уређењу судова регулишу се права и обавезе председника суда:

„Председник суда представља суд, руководи судском управом и одговоран је за правилан и благовремен рад суда.

Председник суда обезбеђује законитост, ред и тачност у суду, налаже отклањање неправилности и спречава одуговлачење у раду, одређује браниоце по службеној дужности по азбучном реду са листе адвоката које доставља адвокатска комора, стара се о одржавању независности судија и угледу суда и врши друге послове одређене законом и Судским пословником.“

Ни из ове, ни из других одредби Закона о уређењу судова, а ни из Судског пословника, не проистиче надлежност председника суда да ВСС-у упућује захтеве, попут оног из тачке 4. дневног реда. Стога је ВСС био дужан да одбаци такав захтев и да га не ставља на дневни ред своје седнице.

Будући да тако није поступио, размотрићемо да ли је ВСС надлежан да даје тражено „мишљење“. Глава IV Закона о судијама регулише однос судијске функције и других служби, послова и поступака, притом прецизирајући и поступак одлучивања о неспојивости. Улога ВСС је, у том погледу, двојака. Најпре, у члану 30. став 4. предвиђа се да ВСС, на основу Етичког кодекса, „одлучује који су поступци опречни достојанству и независности судије и штетни по углед суда.“ Затим, у члану 31. уређује се да на основу писменог обавештења судије „о свакој служби или послу за које постоји могућност да су неспојиви са судијском функцијом“ (став 1), ВСС доноси одлуку и „обавештава председника суда и судију о постојању неспојивости службе или посла са судијском функцијом“ (став 2). Будући да се судија Трешњев није писаним путем обратио ВСС-у и затражио да одлучи да ли је чланство у ЦЕПРИС-у неспојиво са судијском функцијом, то ВСС није позван, у смислу члана 31. став 2. Закона о судијама, да о томе доноси одлуку. Преостаје, отуда, једино могућност да ВСС одлучује о питању да ли је, на основу Етичког кодекса, учлањење судије Трешњева у једно удружење грађана какво је ЦЕПРИС „опречно достојанству и независности судије и штетно по углед суда.“ Међутим, из формулације тачке 4. дневног реда не произилази да ће ВСС одлучивати о конкретном поступку индивидуалног судије. Напротив, ВСС треба да

изврши крајње необичан облик апстрактно-конкретне контроле неспојивости судске функције. С једне стране, ВСС треба да испитује да ли је функција судије као таква спојива са чланством у некој невладиној организацији, док се, с друге стране, (не)спојивост утврђује с обзиром на једну конкретну организацију – ЦЕПРИС – а не на неки апстрактни облик удруживања, нпр. „неструковна удружења грађана“.

Не само, међутим, да председник Вишег суда није овлашћен да упути захтев какав је упутио, већ ни ВСС није надлежан за неки вид апстрактне контроле (не)спојивости одређених служби, послова и поступака са судијском функцијом. Када се у члану 13. Закона о Високом савету судства каже да то тело „одлучује о неспојивости вршења других служби и послова са судијском функцијом“, јасно је, како из формулације ове одредбе, тако и из напред наведених одредби Закона о судијама (члан 31. став 2), да те одлуке ВСС доноси у појединачним случајевима – у погледу конкретних судија и конкретних служби, односно послова које они обављају. На исти начин ВСС одлучује и о томе да ли је конкретан поступак конкретног судије у супротности са неком од дужности прописаних Етичким кодексом. Дакле, све и да је наведена тачка дневног реда формулисана тако да, на пример, говори о „одлучивању о спојивости судијске функције са чланством у неструковним удружењима грађана“, ВСС опет не би био надлежан за такву врсту апстрактне контроле, која би могла бити спроведена само у форми *правног става* или *мишљења*, за чије доношење ВСС није надлежан.

Ad. 2

Судија Трешњев је ВСС-у изјавио притужбу поводом решења VII Су бр. 39/16-212, од 16. јуна 2016, којим га је председник Вишег суда у Београду изузео из претресног већа у кривичном предмету К-По1 бр. 36/2015. Поступајући по захтеву за изузеће заменика тужиоца за организовани криминал Мирјане Илић, председник суда је нашао да су изнете „сумње у непристрасност поступања“ судије Трешњева засноване, јер је он члан невладине организације ЦЕПРИС, баш као и бранилац у предметном кривичном поступку, адвокат Владимир Бељански. Такву своју одлуку председник суда је донео позивајући се на члан 37. став 2. Законика о кривичном поступку, према којем: „Судија или судија-поротник може бити изузет од судијске

дужности у одређеном предмету ако постоје околности које изазивају сумњу у његову непристрасност.“

Поменутом одлуком о изузећу у потпуности се подрива уставни принцип о судијској непристрасности и независности, као и право судија на удруживање. Закон о судијама полази од претпоставке да судија већ јесте непристрасан и независан, па му због тога и намеће дужност да „у свакој прилици“ – па и онда када би се могла појавити каква сумња – „одржи поверење у своју независност и непристрасност“ (члан 3. став 1). У исто време, исти закон намеће дужност „државним органима и функционерима“ да „својим поступањем и понашањем одржавају поверење у независност и непристрасност судија и судова“ (став 5), дакле да то поверење не подривају ако за то не постоје ваљано образложени и кредибилни разлози. Једино што су заменик тужиоца за организовани криминал у свом захтеву за изузеће и председник Вишег суда у свом решењу могли да установе као непобитну чињеницу јесте то да су судија Трешњев и адвокат Бељански чланови истог удружења грађана – ЦЕПРИС-а. Међутим, сама за себе, та чињеница никако не може представљати „околност која изазива сумњу у судијску непристрасност“ о којој говори члан 37. став 2. Законика о кривичном поступку. Да је то тако, показује и пракса Европског суда за људска права, који је у случају *Salaman v. The United Kingdom* (43505/98) утврдио „да чланство судије у масонској ложи Уједињеног Краљевства *per se* не може стварати сумњу у погледу његове непристрасности у случају у којем је неко од сведока или странака такође масон.“ Усвајање супротне логике, којом се руководи решење председника Вишег суда, водило би апсурдном и погубном закључку да је на судији терет да каприциозним и сумњичавим странкама доказује да је непристрасан. Јасно је да се на тим основама не може градити држава владавине права.

Устав Србије јемчи судијама слободу удруживања, уз ограничење да не могу бити чланови политичких партија (члан 55). Закон о судијама потврђује право судија „да се удружују у струковна удружења ради заштите својих интереса и очувања независности и самосталности у раду.“ (члан 7). Најзад, Етички кодекс проширује то право предвиђајући да судије имају право да учествују у раду не само струковних удружења, већ и „других организација ... које ће, ради заштите и подизања угледа судијске професије, заступати њихове интересе и штитити независност и положај судијске функције.“ (тачка 6). Из решења председника Вишег суда се може закључити

да постоји *нешто проблематично* у вези са самим удружењем грађана ЦЕПРИС, па је и чланство у таквом удружењу судије Трешњев основ за сумњу у његову непристрасност. Није, притом, сасвим јасно шта је тачно то нешто што је проблематично у овом конкретном облику удруживању.

Председник Вишег суда, најпре, каже да се, за разлику од других правничких удружења, „циљевима невладине организације ЦЕПРИС ... задире у статусна питања судија, која су искључиво регулисана Уставом Републике Србије и Законом о судијама.“ Тако произилази да је циљ овог удружења, ни мање ни више, него да преузме овлашћења државе. Међутим, да су прокламовани циљеви ЦЕПРИС-а заиста у несагласности са уставом и законом, он не би ни био регистрован као удружење грађана. Стога, ова линија резонавања не може бити основ за одлуку о изузећу.

Подједнако неутемељена је и аргументација која се везује за тврдњу „да се из статута ЦЕПРИС-а не види ко конкретно финансира 'невладину организацију'“. Наводна проблематичност финансирања у следећем кораку постаје основ за низ спекулативних опсервација шта је „свакако могуће да се догоди“ и шта би све „евентуално могло (да се) покуша“, а што би подривало непристрасност и независност судије у својству члана Удружења. Члан 16. Статута ЦЕПРИС-а, који уређује начин финансирања, не садржи, међутим, ништа друго до дословце преузет текст члана 36. став 1. Закона о удружењима, који регулише начин стицања имовине удружења. Уосталом, да је ишта у вези са прокламованим финансирањем ЦЕПРИС-а било спорно и проблематично, он не би ни могао да буде регистрован. Стога и тај аргумент председника Вишег суда отпада као могући основ за изузеће судије Трешњева.

Преостаје, напослетку, аргумент према којем проблематичност удружења ЦЕПРИС проистиче из тога што он није организован као „уско струковна“ организација. Наиме, како чланови ЦЕПРИС-а „нису само судије“, то по мишљењу председника Вишег суда „представља околност која код других учесника у поступку изазива сумњу у непристрасно поступање суда“. Из тога се, најзад, изводи и крајњи закључак да судије „треба да иступају искључиво уско струковно, дакле само као судије“, јер „није могуће да се суд и адвокатура или суд и јавна тужилаштва заједно залажу за непристрасност, независност и самосталност у раду суда и судија“.

Ако би за одређење „струковности“ неког удружења било релевантно то да су сви његови чланови судије, онда се и за бројна друга удружења у којима су судије

чланови (попут, на пример, Српског удружења за кривичноправну теорију и праксу) не би могло рећи да су „струковна“. Стога се „струковност“ удружења из члана 7. Закона о судијама има тумачити једино у светлу онога што сам тај члан каже о томе која се удружења сматрају струковним – то су она удружења чији је циљ „заштита интереса (судија) и очувања независности и самосталности у раду“. Да би, отуда, једно удружење било „струковно“ у смислу Закона о судијама није неопходно да оно само себе тако оквалификује, како се то наивно верује у образложењу одлуке о изузећу, већ да из свих релевантних одредби статута тог удружења проистиче да ће оно своје деловање усмерити на остваривање циљева предвиђених чланом 7. Да је са ЦЕПРИС-ом то случај јасно је из члана 2. његовог Статута који каже да се удружење оснива „с циљем стварања услова за независан или самосталан статус и стручан, непристрасан и ефикасан рад правосуђа у отвореном демократском друштву, заснованом на начелима владавине права и поделе власти.“ Како се одлука о изузећу не може заснивати ни на овој линији аргументовања, јасно је да постоје сви законски разлози да ВСС усвоји притужбу судије Трешњева.

У Београду, 12. септембра 2016. године

Председник удружења ЦЕПРИС

др Слободан Бељански

